

A KERESZTÉNY GYÜLEKEZET SZEREPE A SZEGÉNYSÉG ELLENI KÜZDELEMBEN

BEVEZETÉS

Amikor a szegénység elleni küzdelem kérdése felmerül, a legfontosabb bizonytalanság mindig az, hogy tulajdonképp kinek a feladata is ez a munka. Jézus elég világossá teszi, hogy szinte sziszifuszi küzdelemről van szó, hiszen „*a szegények mindig veletek lesznek*” (Jn 12,8).

E rövid gondolatébresztő tanulmány célja, hogy segítsen azon elgondolkodni, hogy a keresztény közösség maga hogyan válhat a szegénység elleni küzdelem hordozójává. Nem egyértelmű ugyanis, hogy akár az egyházon belül is pozitív módon álljanak hozzá a kérdéshez. A személyes elkötelezettség és a személyidegen, hivatalos megoldási kísérletek közt nagyon sokszor elvész a keresztény (kis)közösség, amely talán az egyik legfontosabb hordozója lehetne ennek a szeretetszolgálati munkának.

Kérdésünk az, hogy teológiailag igazolható-e a felvetés, miszerint a szegényekért való munka *leghatékonyabb kezdeményezője és kivitelezője* a keresztény közösség lehet. Ezzel ugyanis nem csak maga a szeretetszolgálati gyakorlat válik színesebbé és hatékonyabbá, de egyúttal maga a gyülekezet is épül, hiszen *rátalál* küldetésének egyik legfontosabb céljára.

E tanulmány egy alapokat tisztázó rövidebb előadás írásos vázlata, amely ebben a rögzített formában sem kíván többet elérni: felvetni az alapfogalmakat és továbbvezetni a gondolatokat egy gyakorlati megoldás felé.

A SZEGÉNYSÉG REALITÁSA A MAI MAGYARORSZÁGON

Nagyon nehéz pontosan körülhatárolni a szegénység összes aspektusát, hiszen eleve nehéz meghatározni *kit is tekintünk igazából szegénynek*. A létminimum alatt élő, de rendszeres jövedelemmel rendelkező ugyan úgy szegénynek számíthat, mint a hajléktalan, akinek nagyon kevés esélye van arra, hogy bármikor is rendezett életkörülmények között éljen.

Bármilyen statisztikát is vizsgálunk azonban, azt láthatjuk, hogy a szegények száma minden tekintetben növekszik. Egyre több a hajléktalan, egyre nagyobb a szociális bizonytalanságban élők száma és egyre nagyobb kihívást jelent a „láthatatlan szegény-

ség”, azaz a statisztikailag megfoghatatlan, az anyagi bizonytalansággal összefüggésben feltáruló általános létbizonytalanság kérdésköre.¹

Az egyre kiterjedtebb problémakör ellenére a szegénység kihívását számos oldalról igyekeznek kezelni, kordában tartani, netalán visszaszorítani. Érdemes röviden számba venni, hogy *milyen területeken* folyik a szegénység elleni küzdelem.

1. Hivatalos, azaz állami, illetve önkormányzati hatáskörben.

2. Alapítványi munkában, nagyon sokszor központi finanszírozással, azaz pályázati tevékenységen keresztül. Ide sorolhatjuk a területen működő egyházi alapítványokat, egyesületeket is, valamint

3. egyházi feladatként, de intézményesedve, azaz tulajdonképp központosított, professzionális munkaként.

Vizsgált modellünk, azaz az egyéni felelősségre alapozott, közösségi kezdeményezésre épülő szeretetszolgálat nem tartozik a leggyakrabban bevett gyakorlatok közé és jelentősége eltörpül a többihez képest.

AZ EGYHÁZ FELELŐSSÉGE A SZEGÉNYGONDOZÁSBAN

A szegénység emberileg megoldhatatlan problémájával szemben egy kissé naív kérdésnek tűnik annak felvetése, hogy *mit tenne Jézus az emberi hiányosságokat látva*. A válasz az, hogy *elindulna és betöltené a szükségeket*. Ebből következően az egyháznak is ezt kell tennie. A kérdés nem is az, hogy *ezt meg kell-e tenni*, vagy nem, hanem az, hogy *ki is legyen ennek a szolgálatnak a hordozója*.

A parancs világos és számtalan olyan szentírási ige van, amelyen keresztül bizonyítható a szolgálatba indulás fontossága. Az egyik ilyen ige a felebarát iránti szeretet kötelessége (Mt 22,34–40), amely akár a téma egyik alapvetésének is felfogható.² A másik példa János első levelének egy nagyon konkrét üzenete, amely nem hagy kétséget afelől, hogy a szegény felebarátért való felelősségünk a kereszthalál áldozatából eredeztethető. „*Abból ismerjük a szeretetet, hogy ő az életét adta értünk; ezért mi is tartozunk azzal, hogy életünket adjuk testvéreinkért*” (1Jn 3,16). Ez az életátadás fundamentális önátadást jelent, ami mindenképp személyes és hitből fakadó.

A kettős parancs megalapításával Jézus nyilvánvalóan a két parancs szükségszerű összekapcsolását célozta: az Isten iránti szeretetnek egyúttal az ugyanolyan fontos felebaráti szeretetben kell megnyilvánulnia, a felebaráti szeretet pedig az istenszeretetből nyeri erejét.³

Ezt a jézusi parancsból fakadó egységet *két veszély* fenyegeti. Ez a feladat kudarcra van fenyeget, ha az istenszeretetet a hitbéli aktusra korlátozzuk és akkor is kudarcra van

¹ Paár Ádám és Vojtonovszki Bálint: *Hajléktalanügyi Osztásjelentés*. Budapest, 2011, Összefogás Köz-alapítvány. 44.

² Paul Josef Cordes: *Tegyünk jót mindenkivel*. Budapest, 2007, Új Ember. 58.

³ i.m. 61.

ítélve, ha személyes Isten valósága feloldódik az emberek közötti kapcsolatokban. Tehát nem lehet hinni cselekedetek nélkül és nincs értelme cselekedni hit nélkül.⁴

Hitből cselekedni lényegében egy *eukarisztiai mozzanat*. Ez is egyfajta kenyértörés, de amíg a liturgiában a kenyértörés a hit megerősítésére szolgál, addig a szolgálatban a felebarát megsegítésére. Izajás könyvének 58. részében pontosan erről olvashatunk: „*Ha kenyeret adsz az éhezőknek, és jól tartod a nyomorultat, akkor fölragyog a sötétben világosságod, és homályod olyan lesz, mint a déli napfény*” (Iz 58,10).

Erre a szó szerint vett kenyértörésre Jézus számtalan helyen szólítja fel közösségét. Egyik legszebb példája ennek az ötezer ember megvendéglése, ahol a kiindulópont az emberek szüksége. A tanítványok az egyszerű emberi lehetőségekben vélik felfedezni a megoldást: „*Lakatlan ez a hely, és későre jár. Bocsásd el a sokaságot, hogy menjenek a falvakba, és vegyenek élelmet maguknak.*” (Mt 14,15). Jézus azonban a saját felelősségükre világít rá: „*Nem kell elmenniük: Ti adjatok nekik enni!*” (Mt 14,16). A tanítványok ekkor felajánlanak mindenüket, amijük csak van: öt kenyeret és két halat és ezt követően Jézus segít nekik, de a tulajdonképpeni munka a tanítványokra marad: „*... vette az öt kenyeret és a két halat, feltekintett az égre, megáldotta, megtörte a kenyereket és a tanítványoknak adta, a tanítványok pedig a sokaságnak.*” (Mt 14,19).⁵

Ha összevetjük ezt a történetet a mi korunk kihívásaival, akkor arra jöhetünk rá, hogy a mi *kiindulópontunk* is ugyanaz: *az emberek szüksége*. Ebben a helyzetben az Úr felhívja figyelmünket a mi *személyes felelősségünkre*. Csak az emberi cselekedeteken keresztül oldhatjuk meg a problémákat. Azonban nem vagyunk egyedül. Ha mi *átadjuk magunkat Jézusnak, ő átalakít* mind minket, mind pedig tetteinket.

A KERESZTÉNY KÖZÖSSÉG MINT A SZEGÉNYEKÉRT VÉGZETT KÜLDETÉS HORDOZÓJA

A fent érintett szolgálati lehetőségek mind személyes elkötelezettséget igényelnek. Azok a személyek, akik Jézus tanítványai mindannyian erre a feladatra vannak elhívva. Ezeknek a kihívottaknak az egységét nevezzük az egyháznak (*ekklesia*), azokat, akiket Isten a kihívás után visszaküld a világba, hogy az Ő tanúi legyenek. Így lehet *Isten népe egyszerre elhívott és elküldött*. Ezt a közösséget, az egyházat, jogosan hívhatjuk Krisztus testének, hiszen a személyek egységükben képesek arra, hogy Jézus küldetésének folytatói legyenek.⁶

A szeretetszolgálat mai nagy problémája épp az, hogy részvevői intézményesedtek, így a *küldetés hordozója nem közvetlenül Krisztus teste*, akiknek tagjai személyes elhívás alapján végzik feladatukat, hanem a *caritas* fölülről szerveződik.⁷ Ezzel szemben újra

4 i.m. 63.

5 Stephen B. Bevans és Roger P. Schroeder: *Constants in Context*. Maryknoll, NY, 2004, Orbis. 363.

6 Lesslie Newbigin: *The Gospel in a Pluralist Society*. Grand Rapids, 1989, Eerdmans. 136.

7 Cordes, 2007. 63.

hangsúlyoznunk kell, hogy az egyházat emberek alkotják és a hangsúly nem az intézményen van.

A kérdést azonban meg is fordíthatjuk. A közösség *maga is az által jön létre, hogy részesedik Krisztus missziójában*. Az a közösség, amely nem a jézusi kettős szeretetparancsot alapján áll fenn, elveszíti élő kapcsolatát Istennel, amely ugyanolyan módon defektushoz vezet, mintha a közösség csak az istentiszteletre (*liturgia*) koncentrálna.

Ha imént a kenyér megosztását a rászorulóval „*eukarisztiai mozzanatnak*” minősítettük, akkor használjuk ugyan ezt a képet annak érzékeltetésére, hogy miként válik a közösség Krisztus testévé. Ahogyan az eukarisztiában használt ostya (kenyér) is azáltal válik Krisztus testévé, hogy *átlényegül a „megtörés” által*, úgy az emberi csoport is azáltal válik Krisztus testévé, hogy „*megtöri*” *magát*, azaz önfeláldozó módon szolgál mások felé. Ha a közösség megosztja „kenyerét” a másikkal, akkor átlényegül, és mint Krisztus teste létezik tovább.⁸

Isten tulajdonképp a saját küldetésébe vonja be az egyházat, azzal, hogy misszióra küldi. Ez minden tekintetben *egy misszió*nak számít, ám ennek mégis *két* iránya van. Ez egyik az egyházon belülre (*ad intra*) irányul, a másik a világba (*ad extra*). E két irányú misszió további három részből tevődik össze a szó (*kerygma*), a tett (*diakonia*) és a létezés (*koinonia* és *martyria*) egységéből, amely a gyakorlatban a keresztyén közösség életében nyilvánul meg.

Jellegzetes hiba az egyház életében, hogy nagyon sokan csak az *ad intra* irányra koncentrálnak, ami egy kicsit úgy működik mintha lemerült elemeiket szeretnék feltölteni. Sokak egyházi élete csupán azt jelenti, hogy kell, hogy legyen *egy hely, ahol feltöltődhetnek*, megnyugodhatnak, békeséget lelhetnek. Ez mindenképp fontos, de az egyház küldetésének létezik az *ad extra* iránya is, ahol a lelkileg megerősített emberek *kifelé fordulnak és szolgálnak életükkel*, akár a szegények felé is.⁹

Ha az egyházi közösségek ezt nem felejtik el, akkor nem csak ígét fognak hirdetni, de az ige szavait tettekre fordítják, ill. prófétai tanúként lesznek jelen a világban. Nem elfelejtendő ugyanis, hogy egyház legfontosabb célja, hogy prófétai dialógust folytasson a világgal a világ érdekében, amelybe hite szerint elküldetett.

Konkrétan a szegénység ellenes küzdelmek során is megjelenik a közösségek és az egyes magánszemélyek bizonytalansága. Lehetséges, hogy önmagában *fontosnak és jónak* tartják azt, hogy az egyház tegyen a szegényekért, de mégis magatartásukban probléma és konfrontációkerülés van. Az egyes ember nem akar szembesülni a szegénység szorításával, ezért inkább *adományokkal*, vagy *pénzzel* támogatja a közös ügyet. Sokszor, sokan még eddig sem jutnak el. Ez a magatartás automatikusan erősíti az intézményesedett, központosított szeretetszolgálat rendszerét legyen az bár állami, avagy egyházi fenntartású.

8 Juan Luis Segundo: *The Sacraments Today*. Maryknoll, NY, 1974, Orbis. 10.

9 Bevans és Schroeder, 2004, 394.

Ki kell hangsúlyozni, hogy bármely szeretetszolgálat *jobb a semminél*, ugyanakkor ha az élő egyházi közösségek tagjai maguk is azt érzik, hogy *nem felelősségük* a közvetlen segítség, illetve van valaki aki *helyettük elvégzi* a feladatot, akkor egy nagyon fontos erőforrás deaktiválódik.

Ha a keresztény közösségek szentírási modelljeiből indulunk ki, akkor láthatjuk, hogy a korai keresztény közösségek, ellentétben a pogány társadalommal forradalmi módon, a közösség *minden segítségre szoruló tagjáról gondoskodtak*. Elsősorban özvegyekről, árvákról, öregekről és betegekről, de a munkaképtelenekről, munkanélküliekről, foglyokról, száműzöttekről, valamint mindenkiről, aki ínséges helyzetbe jutott. Mindez *nem korlátozódott a saját közösségre*, hanem a más nehéz helyzetbe jutott keresztényeket is segítették, sőt a segítség *túlterjedt az egyház falain is*. Az *agapé*, az Istentől származó szeretet a Mt 5,43–48 tradíciójában magába foglalta az egyházon kívüli embereket is.¹⁰

Nagyon szép példája a más közösség felé való gondoskodásnak a Pál apostol által szervezett gyűjtés a jeruzsálemi gyülekezet számára. Holott itt is elsősorban arról van szó, hogy közösségek segítenek egy másik közösségnek, de a cél mégis *a szegények tetteges megsegítése*. Ez a gyűjtés egyfajta modell abból a szempontból, hogy a pénz összeszedésén túl egyfajta lelki gondoskodást is magába foglal. Pál a *charis*, „kegyelmi tett” kifejezést használja rá, megmutatva azt, hogy a keresztényeknek ez a tulajdonsága sokban hasonlatos más kegyelmi ajándékok (*charismata*) használatához. Amikor a korinthusiaknak tanít erről a keresztény erényről, akkor jelzi azt is, hogy voltaképpen mindig ez a magatartás lenne a kívánatos. A szegények megsegítése tehát nagyon *szoros összefüggésben van* az Istennek való odaszánt étellel. Ha a hívő átadja az életét, Isten megajándékozza őt és annak segítségével lesz képes arra, hogy önmaga is ajándékozóvá váljon.¹¹

ÖSSZEGZÉS – EGY ÚJ KÖZÖSSÉGI MODELL A SZEGÉNYEKÉRT VALÓ KÜZDELEM SZOLGÁLATÁBAN

Ahhoz, hogy plébániai közösségeink, illetve gyülekezeteink aktívabb részt vállaljanak a szeretetszolgálatban, tudatosabban oda kell figyelnünk a közösségépítésre. Az Isten által kijelölt *ad intra* és *ad extra* irányokra egyaránt szükség van, mint ahogy a *szó*, a *tett* és a *létezés* hármasság fókuszpontjára is.

Ezek aktivizálása csak úgy történhet, ha a gyülekezeteket tudatosan építjük. Ez úgy lehetséges, hogy közösségeinkben világosan kijelöljük azokat a célokat, amelyek részint az *ad intra*, részint pedig az *ad extra* célokra irányulnak, illetve tudatosan koncentrálnunk arra, hogy a közösség programjai a *kerygma*, *diakonia*, *koinonia* és *martyria* vonzásában valósuljanak meg.

10 Gerhard Lohfink: *Milyennek akarta Jézus a közösséget?* Luzern, 1990, Egyházfórum. 155–156.

11 Christian Link – Ulirch Luz – Lukas Vischer: „... kitartóan részt vettek a közösségben...” Budapest, Kálvin, 2004. 98–99.

A szegények felé való küldetés csak akkor válhat világos céllá a közösségben, ha az egész gyülekezet megfelelő módon működik és épül fel. Épp ezért helye kell, hogy legyen a behívásnak (*martyria*), az igei megerősítésnek (*kerygma*) és a közösség megélésének (*koinonia*) egyaránt. Ha ezek a helyükön vannak, valamint ezek mindegyike működik, akkor és csak akkor fog elégségesen működni a *diakonia*, azaz a szeretetszolgálat.

Kimondhatjuk tehát, hogy 1) a *szegények felé* végzett szolgálat *szerves része* az egyház életének, 2) ennek *eredeti formája* nem az intézményesített karitás, hanem a *helyi közösség* munkája, 3) és hogy ez a szolgálat akkor tud eredményes lenni, ha az egész közösség jól működik és *építését* egy a behívástól, a megerősítésen és közösség gyakorlásán át a kifelé való fordulásig terjedő *részletes közösségépítő terv* vezérli.¹²

Dr. Czagány Gábor
főiskolai docens, GFF

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bevans, Stephen B. és Schroeder, Roger P.: *Constants in Context*. Maryknoll, NY, 2004, Orbis.

Cordes, Paul Josef: *Tegyünk jót mindenkivel*. Budapest, 2007, Új Ember.

Link, Christian – Luz, Ulirch – Vischer, Lukas: „... *kitartóan részt vettek a közösségben...*” Budapest, 2004, Kálvin Kálvin.

Lohfink, Gerhard: *Milyennek akarta Jézus a közösséget?* Luzern, 1990, Egyházfórum.

Newbiggin, Lesslie: *The Gospel in a Pluralist Society*. Grand Rapids, 1989, Eerdmans.

Paár Ádám és Vojtonovszki Bálint: *Hajléktalanügyi országjelentés*. Budapest, 2011, Összefogás Közalapítvány.

Segundo, Juan Luis: *The Sacraments Today*. Maryknoll, NY, 1974, Orbis.

---

¹² E közösségépítési koncepció részletesebb leírása Czagány Gábor: A gyülekezetépítés egy új szemlélete. *Deliberationes* VI. évf. 2. – VII. évf. 1. (2013/2–2014/1), 44–52.